

ישראל עזרת

ג'תשרי ה'תשפ"ב • גליון 133 • התשפ"ב

יוצא לאור על ידי בית המדרש "החיים והשלום" בני-יורק

הזדמנות לזכות בתאר "עבד השם"

פעבור מסע של ארבעים יום, שבים המרגלים למדבר פארן מול קדש ברנע (עין ספורנו יג, כו), מקום חנייתם של בני ישראל. תכונה עזה הרגשה במחנה. כל העם, ראשי המשפחות וילדיהם, התכנסו לקבל את פניהם ולהאזין לרשמי בקורם בארץ המבטחת. המרגלים ספרו על הארץ ועל מבצריה החזקים ועל תושביה האמיתיים. בתוך כך גם הראו את פרותיה המשבחים והנדירים בגדלם. אלא שבתוך דבריהם גם הוסיפו פרשנות מצדם וטענו שלפי הנתונים לא שייך להלחם בהם ולכבשם. דבריהם התקבלו באמון מלא ועוררו בעם חרדה וחסר אונים. לשוא ניסה כלב להסות את העם מתחושתם הקשה, לעודדם ולנסך בהם רוח של גבורה. השפעת המרגלים האחרים היתה חזקה יותר. יש לזכור שמדבר באישים "כלם אנשים ראשי בני ישראל המה" (יג, ג). וכאשר כלב ויהושע קרעו את בגדיהם למשמע דברי הכפירה שנאמרו שם, התקומם העם המדקא ועמד לרגום אותם באבנים. הפכיה העצימה ולוניה בקריאות לשוב מצרימה. הסוף ידוע. ההשלכות היו קשות ומרות לבני אותם דור, שלא זכו להפגס לארץ, ובמהלך הדורות ארעו באותו תאריך פרעניות שונות, שכלם נמשכו מאותה בכיה של חנם.

בודדים למוזל המונים

ובעוד שלעם היה הפסד נורא ואיום, עבור יהושע וכלב היה מארע זה להזדמנות עצומה שזכתה אותם בשכר גדול. הם היו בודדים בעמדם למוזל המון רב וזועם, מצב שללא ספק מעצים את הנסיון. וכינן שהאמת עמדה במרכז חיייהם, לא חששו מתגובת הטועים ולא הלכו שכי אחר זעקות הצער והחשש הלא מצדקות מהבאות, אלא בעז ובגבורה קראו תגר על התנהגותם ודרשו מהם לזכר את השם יתברך המעלה אותם מארץ מצרים ומטיב להם וחלילה למרוד בו ולהקטין את יכולותיו ובעזרתו יתברך מסגלים הם לעלות ולרשת את הארץ. ואף כי אמנם באותה שעה לא הצליחו להשפיע עליהם, אך את שכרם קבלו בשלמות, וכינן שמאבקם היה למוזל כלל ישראל, נטלו שכר כנגד כל ישראל.

כיצא בזה נלמד גם מהפטרות פרשתנו מספר יהושע (פרק ב), בתם ארבעים שנות ישיבת ישראל במדבר, במהלך שבועת ימי האבל למשה רבינו (עין רש"י יהושע ב, א) וזמן קצר לפני

הפניסה לארץ, שולח מנהיג ישראל יהושע בן נון שליחים לרגל את יריחו. מרגלים אלו היו פינחס וכלב (בתחומא בפרשתנו פרק א), שיצאו בהסאה של תגרי כלי חרס, וכך התערבבו בין אנשי העיר. לעת ערב באו לבייתה של רחב הדבר נודע למלך יריחו והוא מבקש מרחב שתסגיר לדו את האורחים הללו, משום שאלו מרגלים מבני ישראל, שמטרתם לכבוש את יריחו. רחב בוחרת לסרב לבקשה, להסתיר את המרגלים על גג ביתה ולהטעות את המלך, פמוכא בהפטרות. ובזה נטלה שכר כולם שחוסלו במלחמת יהושע ביריחו והיא ומשפחתה נצלו. ולכד מההצלה זכתה רחב להתגיר ולהנשא ליהושע בן נון ולהעמיד שמונה נביאים כהנים, המנויים במסכת מגילה (יד ע"ב) גריה בן ברנח, שריה, מחסיה, ירמיה, חלקיה, חנמאל ושלוש רבי יהודה מונה גם את חלדה הנביאה, כל אלו מבני בנייה של רחב.

שכרן של רוחם

נשוב לפרשה ולשכרם של יהושע וכלב ונשים לב שאמנם שניהם עמדו בנסיון ושניהם זכו לירש את הארץ, עם זאת כלב זכה לשכר גדול יותר ונאמנותו באה בהדגשה ורק אותו מזכיר השם יתברך ואף קורא לו בתאר הגדול ביותר: "עבדי" - (יד, כד) "ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי והביאתיו אל הארץ אשר בא שמה וזרעו יורשנה".

ומבאר רבינו אור החיים הקדוש זיע"א "...ונטעם שאני קורא אותו עבדי הוא עקב, פרוש, שכר אשר היתה רוח אחרת עמו, שהגם שיהושע גם כן לא נאץ ה' עם המרגלים, אף על פי כן זה היה לו סבה - תפלת משה הצילתו מיצר הרע ומכחותיו שהם המרגלים לבל יטעוהו, מה שאין כן כלב, שנכנס בגדר סכנת יצר הרע וחברתו הרשעה, ותחל רוח רעה לפעמו, והראיה שהלך ונשתטח על קברות האבות (סוטה לו ע"ב), והוא אומר רוח אחרת עמו, ואף על פי כן וימלא אחרי, פרוש השלים אחר רצונו יתברך".

מתבאר מדבריו הקדושים שפינן שהנסיון של כלב היתה גדולה יותר, וכמעט התפתה וכלשונו רבינו "אור החיים" "ותחל רוח רעה לפעמו" והתגברותו על אותה רוח רעה היתה מהתאמצות שלו, וכינן שלא היתה לו הגנה של ברכת צדיק כפי שהיה ליהושע, השתדל להגן על עצמו על ידי תפלה, לכן מעלתו גדולה יותר. וממשיך רבינו "אור החיים" לכאר הענין,

מחפסר הקדוש

"זרע שמשון"

לרבי שמשון חיים נחמני זיע"א

ויוציאו דבת הארץ אשר תרו אותה וכו' הארץ אשר עברנו בה לתור אותה ארץ אוכלת יושביה היא" וכו' (במדבר יג, לב), קשה דהא כל פגנתם היתה להוציא שם רע על ארץ ישראל ולמה לא אמרו זה מתחלה והמתינו עד אחר דברי כלב. וי"ל דאיתא בספר הזוהר (ח"ג דף ק"ס ע"ב) שמשון מסר למרגלים פגנת שם הקדוש שאם יבאו הפגננים להרע להם יכוננו בזה השם ולא יהיו מתיראים, מסרת שמה קדישא מסר לון משה ובגיניה אשתו וכו' מינייהו.

ומעתה, כאשר שמעו שכלב אמר "עלה נעלה ונרשנו אתה כפי יכול" וכו' שפופי תיבות הוא שם הו"ו, כלומר בזכות שם הקדוש נצול ונכל להם, אז תכף ומיד "והאנשים אשר עלו עמו אמרו" אדרבה "כי חזק הוא מפנו", אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא בליו משם (ערכין דף ט"ו ע"א), דאם איתא שהשם יש לו יכלת למה בכל מקום שהיינו הולכים היה מת נשיאם כדי שיהיו מרודים באבלם ולא ירגישו בהם, תיפוק ליה דכלאו הכי היה להם אותו השם לעזרתם, אלא ודאי וכו' ואם איתא ששלושם יש כח ולא מתו בשביל כך אלא שהגיע זמנם למות, אז"ל "ארץ אוכלת יושביה היא" וכו' ולפי האמת השם הקדוש עשה כך כדי לעשות נסים יותר קרובים אל המבוע.

"ודקדק לומר בדרך זה, לצד שיש באדם שני יועצין, יועץ רע, ויועץ טוב ללכת אחרי ה', והוא השלים ומלא אחרי חלק ה', וזה הוא על דרך אומרים ז"ל (קדושין לט ע"ב) מי שבאה עברה לידו ונצול ממנה נותנין לו שכר כעושה מצוה, וזה אינו ביהושע כי לא היתה רוח אחרת עמו להטעותו מדרך השכל כי משה מנעו, ויש כח בתפלת הצדיקים גם לבחינה זו, בסוד צדיק מושל ביראת ה', והבן אשר על פן זכה כלב שיקרא עבד ה' כמשה רבינו עליו השלום"

ונראה ללמוד מדבריו הקדושים, שהתאר הנעלה והנשגב: "עבד השם" נתן רק לאדם שמכח בחירתו שלו [ללא התערבות חיצונית] בחר להוכיח נאמנות לאדונו, וזה עבד אמתי. ועין עוד בדבריו הקדושים שכלב זכה להבטחת חיים מה שלא נעשה לשום צדיק בעולם, מהיותו עבד השם. ועוד ששכרו העצום ימשך גם לזרעו, שנאמר "וזרעו יורשנה", ע"ש בכל דבריו. בדברים אלו יש חזק גדול לדור עקבתא דמשיחא, שפמוכא בחז"ל ובספרים הקדושים, שלעת הקץ ינשבו רוחות של כפירה ומינות

בעולם, ולפי שהסטרא אחרא מצויה בפרפוריה האחרונים, תטיל את כל כבד משקלה על הדורות הללו, ונוסף לזה גם העדר צדיקים בעלי שיעור קומה ורוח הקדש בכדורות קודמים, ובעת הזאת ידרשו בני הדור להתאמץ ולעבוד את השם יתברך בכחות עצמם ולפנות אליו בכל כחם שיושיעם מהרוח הרעה. וכפי שזכה כלב להקרא עבד השם בגלל מצב כזה, כך גם בני דורות אלו נחשבים לעבדי השם ועבודתם חשובה אצלו יתברך יותר מדורות קודמים.

וכפי שבסוף התהליך התברר שהנסיון שבא לכלב היה הזדמנות נדירה להיטיב לו ולהגדיל את שָׂכרו לדורי דורים, כך גם בעת שלום, יתברך שקשי הנסיון שנתן לדורות האחרונים הייתה הזדמנות נדירה, שלא היה פדגמטה בדורות הקודמים, שפאשר יתגברו ויעמדו בנסיונות המקופה, יזכו להטבה עצומה לדורי דורים ולשָׂכר מגדל יתר על דורות קודמים. וכדיוע נסיון הוא גם לשון נס, שמתפרש כדגל וכהרמה. כי בעמידה בנסיון מרוממו השם יתברך מעל למדרגות שהיה עד כה, וזכה לשָׂכר מיוחד, שלא היה משיג בעבודה שבשגרה.

עצות לעמידה בנסיון

הנסיונות שמזמנים לאדם משמים הם חלק מתפקיד האדם בחובתו בעולמו, וכפי שמרחיב הרמח"ל זיע"א ב"מסלת ישרים" (פרק א) ובמהלך סכום דבריו, כתב "נמצינו למדים, כי עקר מציאות האדם בעולם הזה הוא רק לקיים מצוות ולעבד ולעמד בנסיון". עין שם.

ומהתנהגותם של המרויחים בפרשה ובהפטרה, אפשר ללמוד יסודות בעמידה בנסיונות.

הוי בורח מן העברה. ראשית כל, לא להכנס לנסיון. המעלה בעמידה בנסיון היא פאשר מזמנים נסיון לאדם, אבל הוא עצמו עליו להזהר שלא יבוא לידי נסיון [ולחמרת הדבר עין סנהדרין קז ע"א] וב"ראשית חכמה" (חלק ג) - "אור עולם" (פרק ג), וכן ב"אמונה ובטחון" ל"חזון איש" (פרק ד אות ט) ועוד רבים] החיים מלאים בנסיונות בין כה וכה, רק טפש מכניס עצמו לסכנה. החכם שומר על עצמו. והרחבנו בעבר בספנה שבפניסה לנסיונות, שבכך מראה בטחון בעצמו, ובחינה זו של גאונה היא עצמה מהנה עבודו מכשול. ובעזה"י עוד חזון למועד להרחיב בזה.

זכיות ותפלה. מהדברים המסגלים לעמידה בנסיון היא זכות הצדיקים; יהושע עמד בנסיונו בכח ברכת משה רבינו עליו השלום. וכן כלב הלך להתפלל על קברי האבות בחברון. וממנו

לומדים גם על כח התפלה והבקשה שלא לבוא לידי נסיון. ונראה לומר שמכלל זה, כאשר אדם מתפלל שאינו חפץ בנסיון, מראה על ענוה ובטול להשם יתברך, שאינו סומך על כחותיו ויודע שאלמלא השם יתברך עוזרו אינו יכול לו (עין סנה נב ע"ב; קדושין ל ע"ב). וידועים דברי רבותינו ז"ל שהעניו נצל מיצר הרע.

להפיר את השונא. יהושע וכלב קרעו בגדיהם למשמע דברי המרגלים ובכית החנם של העם. וכאמור, כלב הסה את העם וקרא תגר לקריאת המרגלים ולבכים הבלתי מצדק של העם. הדבר מלמדנו, שעל האדם להפיר ולדעת שהיצר דורש את רעתו, וכלשון ב"חובת הלבבות" בשער יחוד המעשה (שער ה' פרק ה') "בן אדם! ראוי לך לדעת, כי השונא הגדול שיש לך בעולם הוא יצרך הנמסך בכחות נפשך, והמערב במגז רוחך, והמשפתך עמך בהנהגת חושך הגופניים והרוחניים, המושל בסודות נפשך וצפון חובך, בעל עצתך בכל תנועותיך הנראות והנסתרות, שתהינה ברצונך, האורב לפתות פסיעותיך, ואתה ישן לו והוא ער לך, ואתה מתעלם ממנו והוא אינו מתעלם ממך" וכו' עין שם עוד בהרחבה. [וכמוכן שהכל לפי הענין, ישנם עברות שהעסוק נגדם עלול לגרם לתוצאה הפוכה ולהפיל את האדם לחיק היצר שצרום במלאכתו, ובמצבים אלו יש להפיר ולברח מאותו שונא איום ונורא ולא להתמקח עמו].

הכנה. ועל הכל והיא העצה העקרית והמחייבת שתקל על האדם לעמוד בנסיון, היא ההכנה המקדמת. רחב לא הכניסה עצמה לנסיון, אבל התכוננה והיתה מוכנה למצב זה כל ימיה. וכאשר הנסיון בא, יכלה לעמוד בו בנקל. לא נדרש מאמץ מיוחד כדי להבין את גדל הנסיון שעמד לפתחה, האם לתת את נאמנותה למלך ולזכות ליקר ותהלה פיאה ללוכדת מרגלים, או להסתפן באשמת בגידה והסתרת מרגלים, שבכל מדינה רף הענש למעשים כאלו הם מהגבוהים ביותר, ולגמור במיתה משנה לה ולבני משפחתה רחמנא ליצלן. ומהיכן שאבה אמן וגבורה לסרב לדרישת המלך? נראה שהתשובה לכך בדברי רחב, שבשעה ששהו המרגלים במסתור בגג ביתה, פנתה אליהם ואמרה (יהושע ט, טא) - "ידעתי כי נתן ה' לכם את הארץ וכי נפלה אימתכם עלינו וכי נמגו כל ישיבי הארץ מפניכם. כי שמענו את אשר הוביש ה' את מי ים סוף מפניכם בצאתכם ממצרים ואשר עשיתם לשני מלכי האמרי אשר בעבר

הידין לסיחון ולעוג אשר התרמתם אותם. ונשמע וימס לבכנו ולא קמה עוד רוח באיש מפניכם כי ה' אלקיכם הוא אלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת" וגו'. אותם מארעות, מלפני ארבעים שנה לערך, הגיעו לאזני כלל יושבי יריחו ואצל כולם עוררו רשם עז. אך המסקנות היו שונות ובעוד שתושבי העיר היו נחושים להתנגד לישראל, רחב הבינה שהדבר הנכון לעשות הוא להסתפח לעם שאלקיו בשמים ממעל ועל הארץ מתחת. וכיון שהחלטה זו לותה אותה עד לרגע הנסיון המכריע, הסכימה ללא חשש להתנגד לצו המלך ולהסתיר את המרגלים. כלל זה, נלמד ממארעות רבים של צדיקי הדורות, שעמדו בנסיון ללא חשש, משום ההכנה הגדולה שקדמה להם, דגמה מפרסמת לכך היא הכנתו של רבי עקיבא זיע"א בכל ימיו למסור נפש להשם יתברך, ואמר מתי יבוא לידי נאקימו. והכנה זו עמדה לו בעת שסקרו את בשרו במסרקות של ברזל, לקבל זאת בשמחה ובטוב לבב.

מספרים שפעם בעשרת ימי תשובה הגיע יהודי אחד לפני רבי חיים מבריסק זיע"א ואמר כי היות שכל דמעה במים אלו יקרה פי כמה וכמה ממהלך השנה, פידוע, והוא, שלבו אטום, נפשו בבקשתו שיגלה לו איך אפשר להוריד דמעות במים קדושים אלו? אמר לו הרב, הדבר פרוך בהכנה המקדמת, אם כל השנה משתדל האדם לשים את השם יתברך לנגד עיניו, וגם אם נכשל במהלך השנה בחטאים שונים, משתדל לעשות תשובה, מתחרט על מעשיו ונשמר שהדבר לא ישנה, אזי, בהגיע ימי הרצון העצומים הללו, יפתח לבו ממילא ויזכה להשלים את תשובתו. אבל אם כל השנה אינו שם לבו ורק בעשרת ימי תשובה נזכר שצריכים לכפות, משימתו קשה יותר.

והי רצון מלפני אבינו שבשמים שישמרונו מכל רע ולא נבוא לידי נסיון ולא לידי בדין, ונזכה להיות מעבדיו הנאמנים, ויגאלנו גאלת עולמים, ונושע בכל הענינים, ונזכה לראות בבנין ביתו בראש מרום הרים, ולרפואת שושנה בת טובה לאורך ימים ושנות חיים מאשרים ובריאים בכל אבריה, ונקבל פני משיח צדקנו במהרה בימינו, שבע שמחות וכל טוב אמן כן יהי רצון.

משיחות המגידים שליט"א

הגיש משה אליהו ש. (טל' 050.4125671)

שבת שלום ומברך

מדוע שונה מבנה גופם של יושבי ההרים?

מנפלאות הבורא ית"ש ובחטו המרבים התאים בין הסביבה לדרים בה; לדגמה, זרימת הדם של בני אנוש החיים בקטבים (באסקימואים) מתאמת לאקלים הקר שבסביבה. דגמה נוספת, הקף החוזה של הדרים בהרים ובמקומות הגבוהים גדול יותר ביחס לשאר בני אדם, כגון האינדואנים החיים במרומי הרי האנדים, הדבר נחויץ להם מחמת האוויר הדליל בגובה, כמו כן דמם מכיל מספר גבוה ביותר של תאי דם אדמים, שתפקידם לספוג את החמצן מן האויר, וכך הם מצליחים לשאף די חמצן הדרוש להם על אף דלילות האויר. לעמתם, יושבי העמקים והבקעות, לדגמה אינדואנים החיים בעמקים הנמוכים שבמזרח פרה, יתקשו לחיות בגובה הרי האנדים.

לעילוי נשמת נדב בן אבינועם שהשבוע הל פטירתו תנצבה